

Dětský domov se školou, SVP a ZŠ Chrudim

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Čáslavská 624, 537 01 Chrudim
Zřizovatel:	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Ředitel:	PhDr. Lenka Kábelová
Typ zařízení:	dětský domov se školou
Kapacita:	47 dětí
Datum návštěvy:	1. – 2. dubna 2019
Datum vydání zprávy:	5. srpna 2019
Návštěvu provedli:	Mgr. Martin Drobík, Mgr. Bc. Tereza Gajdušková, Mgr. Tereza Hanelová, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Veronika Sedláková

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Obsah

Úvodní informace	3
Shrnutí	6
Prostředí	7
1. Kamerový systém	7
2. Zdravotní izolace	9
3. Rodinné skupiny	11
4. Soukromí při hygieně	14 <u>13</u>
Pobyt dítěte v zařízení	15
5. Adaptační doba	15
6. Umísťování sourozenců.....	16
7. Hodnocení dětí.....	16
8. Ukládání opatření ve výchově.....	17
9. Stížnosti	21
10. Pobyt dítěte mimo zařízení	22 <u>21</u>
11. Právo dítěte rozhodovat o sobě.....	22
12. Stravování.....	23
13. Organizace aktivit v zařízení.....	24
14. Samostatné vycházky	25 <u>24</u>
15. Kontakt s vnějším světem	26 <u>25</u>
Zastupování dítěte.....	28 <u>27</u>
16. Souhlas s poskytováním zdravotních služeb	28 <u>27</u>
Přehled opatření k nápravě	30 <u>29</u>

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, vykonávám činnost národního preventivního mechanismu, v jehož rámci provádím **systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě**. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami špatného zacházení.¹ Dětské domovy se školou představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. a) a c) zákona o veřejném ochránci práv.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.² Pracovníky jsou právníci, speciální pedagogové a sociální pracovníci. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a umístěnými dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace včetně zdravotnické.³ Charakter návštěv je **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard péče o děti s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou v České republice.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Z každé systematické návštěvy **pořizují zprávu, jejíž součástí mohou být návrhy opatření k nápravě**. Zpráva slouží k dialogu se zařízeními a jako vodítko k prevenci nebo odstranění špatného zacházení. Zpráva nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto může působit negativním dojmem. Prosím čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocnění náročné práce zařízení.

Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo.⁴ Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty. Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám,

1 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou), nerespektování sociální autonomie či práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

2 V souladu s § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

3 V souladu s § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

4 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín. Pro snazší orientaci poskytují v závěru zprávy jejich přehled.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a přiřkládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna.

Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace. **Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁵ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení), včetně obdrženého vyjádření, na svých internetových stránkách⁶ a v databázi Evidence stanovisek ochránce ESO.⁷

Po provedení série souvisejících návštěv **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení.

5 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Veřejný ochránce práv - ombudsman [online]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

7 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z: <http://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>.

Charakteristika zařízení

Dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola Chrudim je školským zařízením pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Zřizovatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy; právní formou je příspěvková organizace. Zařízení Dětský domov se školou, středisko výchovné péče a základní škola Chrudim funguje na třech různých pracovištích. Samostatnou organizační složkou je Středisko výchovné péče Archa; dětský domov se školou je rozdělen na dvě pracoviště: výchovně-léčebné oddělení Přestavky a dětský domov se školou v Chrudimi. V rámci návštěvy bylo navštíveno pouze pracoviště dětského domova se školou v Chrudimi (dále jen „zařízení“ nebo „domov“).

Deklarovaná kapacita v době návštěvy byla 47 dětí. V době návštěvy bylo v zařízení evidováno 39 dětí, přítomno jich bylo 36 (3 se nacházely na útěku). Na základě rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy se v domově nacházelo 31 dětí, 7 dětí bylo v domově na základě předběžného opatření, 1 dítě mělo se zařízením uzavřenou smlouvu o dobrovolném pobytu. Děti byly rozděleny do 6 rodinných skupin po 6-7 dětech. Jednotlivé rodinné skupiny byly rovněž koedukované.

Domov se nachází na okraji města Chrudim. Areál domova sestává ze dvou budov: administrativní budovy, ve které se nachází škola a prostory kanceláří zaměstnanců, a ubytovacího prostoru, ve kterém se nachází jednotlivé rodinné skupiny. Budovy jsou navzájem propojeny vnitřní průchozí chodbou, která se uzamyká. Rovněž se uzamykají hlavní i boční vchody do objektu. Součástí areálu je i zahrada s dvěma venkovními hřišti s herními prvky.

Co se týče obsahu zprávy, tak v kazuistikách jednotlivých dětí používám s ohledem na ochranu osobních údajů písmena, která neoznačují jméno ani příjmení konkrétního dítěte. Zařízení mimo rámec této zprávy sdělím, o které konkrétní dítě se v jednotlivých kazuistikách jedná.

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 1. – 2. dubna 2019 bez předchozího ohlášení. Ředitelka PhDr. Lenka Kábelová byla o návštěvě osobně informována při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) jí předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Bc. Tereza Gajdušková, Mgr. Tereza Hanelová, Mgr. Štěpán Jílka a Mgr. Veronika Sedláková. Na šetření se též podílel pověřený expert z oboru speciální pedagogiky Mgr. Martin Drobík.

Zaměstnanci Kanceláře navštívili všechny rodinné skupiny, do nichž se zařízení v rámci organizační struktury dělí. Hovořili s ředitelkou zařízení, zástupkyní ředitelky, sociální pracovníci, etopedy, vedoucím vychovatelem, vychovateli jednotlivých rodinných skupin a umístěnými dětmi. Na místě zastižený personál poskytl veškerou součinnost, za což děkuji.

Shrnutí

V zařízení jsem se nesetkala se špatným zacházením. V určitých oblastech poskytované péče však vnímám prostor pro zlepšení. Za pochybení považuji **přítomnost kamer v prostorech zařízení** za situace, kdy se v domově nenacházejí žádné děti s uloženou ochrannou výchovou. Stejně tak vnímám i **neinformování dětí a personálu o jejich přítomnosti a způsobu využívání**, bez ohledu na to, že kamerový systém nebyl nikdy uveden do provozu.

Domov by měl dále ustoupit od **nezákonného využívání zdravotní izolace a neodůvodněného zamykání dětí** při pobytu v této místnosti bez možnosti přivolání personálu. Jako nesprávné hodnotím i odnímání mobilních telefonů, kdy tak děti zpravidla nemohou mít u sebe svůj mobilní telefon déle než jednu hodinu denně. Rovněž se domnívám, že by domov měl posílit jednotlivé aspekty práva dětí na soukromí a poskytnout jim větší prostor při organizaci jejich volného času.

Naopak kladně hodnotím pozitivní přístup personálu k úplné **koedukaci domova i v rámci jednotlivých rodinných skupin**.

Oceňuji i to, že v zařízení přibližně polovinu vychovatelů tvoří muži. Děti tak mají v pedagogických pracovnících zastoupeny mužské i ženské vzory.

Dále pozitivně hodnotím, že zařízení v případě, kdy shledá důvody pro zrušení ústavní výchovy, je samo iniciativní a podává návrh na její zrušení. Obdobně postupuje i při návrzích na přemístění dětí do jiných typů zařízení. Rovněž pravidelně pořádá případové konference v otázce rozhodování o vzdělávání a budoucnosti dětí.

Prostředí

1. Kamerový systém

Na základě rozhodnutí ředitele zařízení je možné v zařízeních, ve kterých jsou umístěny děti s uloženou ochrannou výchovou, za účelem zajištění bezpečnosti dětí, zaměstnaných osob a svěřeného majetku využívat audiovizuální systémy. Audiovizuální systémy je možné využívat

- a) pro kontrolu okolí budovy či více budov na jednom ohraničeném pozemku,
- b) pro kontrolu vnitřních prostor zařízení, kam nemají děti přístup,
- c) pro kontrolu chodeb, místností určených pro zaměstnance zařízení a oddělené místnosti.

O umístění a způsobu využívání audiovizuální techniky musí být ředitelem zařízení předem informovány všechny děti umístěné v zařízení a všichni zaměstnanci zařízení.⁸

1.1 Existence kamerového systému v zařízení

V areálu domova je nainstalován kamerový systém. Jednotlivé kamery jsou umístěny z vnější strany areálu i ve vnitřních prostorech domova. Z vnější strany jsou nainstalovány tak, že monitorují všechny vstupní dveře do budovy. Ve vnitřních prostorech jsou kamery umístěny tak, že snímají prostory hlavního i vedlejších vstupů do budovy, schodiště a spojovací chodbu mezi školou a ubytovací částí. Kamery jsou umístěny i na chodbách při vstupu do jednotlivých rodinných skupin (viz obr. 1), kdy zabírají příchod do obývacího pokoje a dveře od pokojů jednotlivých dětí, takže jsou způsobilé snímat pohyb dětí po skupině (viz obr. 2).

V době návštěvy se v zařízení nenacházelo žádné dítě, které by mělo uloženu ochrannou výchovu. Pouze děti s nařízenou ústavní výchovou. Ředitelka domova pracovníkům Kanceláře v rozhovoru sdělila, že kamerový systém byl sice v objektu nainstalován v době výstavby celého areálu, avšak nebyl nikdy uveden do provozu. Nainstalované kamery tedy dle jejího sdělení nejsou funkční a nebyly ani nikdy v minulosti.

Zákon sice dovoluje využívání audiovizuálních systémů, avšak pouze v případě, že v domově žijí děti s uloženou ochrannou výchovou. Pro monitorování prostor, ve kterých se nacházejí výhradně děti s nařízenou ústavní výchovou, absentuje zákonné zmocnění. Nadto se domnívám, že přítomnost kamer na rodinných skupinách není přípustná ani u dětí s uloženou ochrannou výchovou, neboť pro jejich využívání v těchto prostorech zákonné zmocnění rovněž chybí, a představují tak nepřipustný zásah do práva dětí

⁸ Ustanovení § 15 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy“).

do soukromí. Přes jejich nefunkčnost hodnotím **přítomnost kamer v prostorech zařízení jako protizákonnou a doporučuji jejich odstranění.**



Obr. 1 umístění kamer na rodinné skupině; obr. 2 pohled od dveří, kde se nachází kamery, do rodinné skupiny.

Opatření:

- 1) Odstranit kamerový systém z prostor domova (bezodkladně).**

1.2 Informování dětí a personálu o přítomnosti kamer

Informační tabuli o tom, že se v zařízení nachází kamerový systém, nebylo možné nikde nalézt. Děti v rozhovorech shodně uváděly, že jim ze strany personálu nebyly o existenci nebo fungování kamerového systému sděleny žádné informace. Některé z dětí se domnívaly, že kamery běžně fungují, jiné o přítomnosti kamer vůbec nevěděly. Obdobně zaměstnanci v této otázce vypovídali rozporuplně.⁹

Ředitelka k tomuto uvedla, že vzhledem k tomu, že kamerový systém nebyl nikdy spuštěn, tak otázku informování personálu a dětí o jeho existenci nepokládala za nutné řešit. Zákon však předvídá povinnost seznámit personál a děti s informací o přítomnosti kamerového systému (viz výše). Do doby odstranění kamerového systému doporučuji, aby byli děti i členové personálu prokazatelně seznámeni s přítomností a způsobem využívání kamer v zařízení.

⁹ Šíření informací o přítomnosti a fungování kamer v zařízení ilustruji na případu dvou dětí, které byly do zařízení přijaty ve stejný den, cca měsíc před konáním systematické návštěvy. Jedno dítě si bylo jisto, že kamery fungují a přizpůsobovalo tomu dle svých slov své chování; druhé vědělo, že kamery nefungují, neboť mu to tajně sdělil kamarád z jiné rodinné skupiny. Zaměstnanci uváděli rovněž rozporné informace, někteří z pracovníků nevěděli o tom, že na rodinných skupinách jsou umístěny kamery.

Informace si tak předávají pouze ústně děti mezi sebou, přičemž dochází k předávání různých domněnek a zkreslených informací, které negativně ovlivňují vnímání soukromí a bezpečí dětí.

Opatření:

- 2) Informovat personál a děti o přítomnosti kamer v zařízení (bezodkladně).

2. Zdravotní izolace

V dětském domově se školou lze zřídit oddělenou místnost, do které lze individuálně umístit agresivní dítě starší 12 let na dobu nejdéle 48 hodin v průběhu jednoho měsíce v zájmu jeho uklidnění a stabilizace psychického stavu. Účelem této místnosti je zajistit ochranu zdraví a bezpečnosti dítěte samotného, ostatních dětí či pracovníků zařízení.¹⁰

2.1 Využívání zdravotní izolace jako oddělené místnosti

Na každém patře budovy, kde byly prostory rodinných skupin, byla vyčleněna jedna zvláštní místnost, která byla využívána jako tzv. zdravotní izolace. Podle sdělení pracovníků se využívá pouze v případě nemoci dětí, nikoliv jako oddělená místnost dle výše uvedené definice.

Navzdory tomu lze v dokumentaci nalézt záznamy, ze kterých lze usuzovat, že se využívá i za tímto účelem.¹¹ Nalezen byl i záznam, ve kterém je zaznamenána pohružka dítěti umístěním na zdravotní izolaci, pokud neustoupí od svého jednání.¹²

Upozorňuji, že v těchto případech, kdy jsou děti umísťovány do zdravotní izolace z důvodu své momentální psychické nepohody, nikoliv z důvodu infekčního onemocnění, pak tento pokoj fakticky slouží jako oddělená místnost.

Při využívání oddělené místnosti je přitom nutné splnit zákonem stanovené povinnosti. Kromě specifických požadavků na podobu místnosti se jedná zejména o požadavek umístění dítěte do místnosti pouze na základě příkazu ředitele, nutnost bezodkladného zajištění lékařského vyšetření a poskytování péče odborného psychologického nebo

10 Ustanovení § 22 odst. 1 zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

11 Viz záznamy v dokumentaci dětí:

8. 5. 2018: „... vytrhl se ze sevření a v otočce trefil pěstí do tváře k nosu paní vychovatelku. **Byl odveden na zdravotní izolaci, aby neublížil ještě někomu.** Po čase za ním dorazili policisté, ale výslech odložili na zítra, protože nebyl schopný normálně reagovat.“

18. 5. 2018: „Když se dítě A. dostalo do afektu, vykázala jsem dítě B. do vedlejší třídy, poté bylo dítě B. odvedeno kolegyní do prvního patra. Do třídy se dítě B. vrátilo po **odvedení dítěte A. na zdravotní izolaci.**“

23. 5. 2018: „... **po opakovaných záchvatech vzteku byla umístěna na zdravotní izolaci** na 5. skupinu, zde již klidná.“

10. 08. 2018 : „V afektu vyhrožoval vychovateli zabitím. Dostal injekci na uklidnění, **poté umístěn na izolaci** a noční službě předán spící.“

12 Ve spisu dítěte C byl nalezen záznam: „Po tomto výstupu šla k oknu a demonstrativně ho otevřela a dala nohu na parapet. Při hrozbě umístění na izolaci z obav o její zdraví se stáhla a byla zacvaknuta pojistka zámku na okně v jejím pokoji.“

terapeutického pracovníka. O průběhu pobytu dítěte se vede dokumentace a příkaz k umístění dítěte do místnosti se zakládá do osobního spisu dítěte.¹³

Využívání pohružky umístění na zdravotní izolaci či oddělenou místnost ze strany personálu vůči dětem coby „trestu“ za jejich chování pak hodnotím jako nevhodnou praxi. Namísto toho by je měl personál poučit o smyslu a účelu zdravotní izolace (nutnost odděleného pobytu od ostatních dětí např. z důvodu závažného infekčního onemocnění), případně oddělené místnosti, pokud takovou místnost domov využívá (nutnost pobytu z důvodu stabilizace psychického stavu a zajištění bezpečnosti dítěte a ostatních osob, nikoliv jako trest).

Opatření:

- 3) K využívání oddělené místnosti přistupovat pouze v souladu se zákonem (bezodkladně).**

2.2 Zamykání dětí na zdravotní izolaci

V průběhu návštěvy bylo v jedné z místností zdravotní izolace umístěno dítě D. Dítě bylo na zdravotní izolaci umístěno z důvodu stížností na bolest hlavy a nevolnost. V oba dny, ve kterých se konala v zařízení systematická návštěva, dítě navštívil pracovník Kanceláře. První den mu přístup za dítětem umožnila v podvečer na žádost sloužící vychovatelka. Druhý den dopoledne se pracovník opětovně vydal za dítětem na návštěvu, avšak zjistil, že dítě je v místnosti zamčeno. V této části budovy přitom nebyl přítomen nikdo z personálu, kromě pracovníka údržby a uklízečky (oba se nacházeli v suterénu budovy). S dítětem tak vedl rozhovor přes zamčené dveře.

Dle sdělení dítěte se jedná o běžnou praxi. To potvrdila i sociální pracovníce, která chodila dítě kontrolovat přibližně co půl hodiny, zda je v pořádku a zda něco nepotřebuje. Důvod zamykání dětí na zdravotní izolaci je podle jejího sdělení ten, aby se nemohly samy bez dozoru pohybovat v prostoru rodinné skupiny. Záznamy o zamykání dětí na izolaci lze nalézt i v dokumentaci.¹⁴ Děti zároveň uváděly, že není možné, aby v době pobytu na zdravotní izolaci u sebe měly osobní věci, zejména mobilní telefon.

S ohledem na bezpečnost dětí hodnotím tuto praxi jako vysoce rizikovou. Děti jsou samy v uzamčené místnosti, bez mobilního telefonu, nemohou si ani jinak přivolat pomoc a jsou odkázány pouze na příchod zaměstnanců, kteří se nacházejí ve vedlejší části budovy.

Doporučuji, aby děti nebyly na zdravotní izolaci, popřípadě i v jiných místnostech zamykány. Rovněž doporučuji, aby v případě, kdy odpovědný sloužící pracovník není z nějakého důvodu poblíž, mělo dítě vždy možnost jej přivolat.

13 Ustanovení § 22 zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

14 Viz záznam v dokumentaci ze dne 23. 10. 2018: „Dítě K. na zdravotním pokoji s pásovým oparem. Dle zdravotní může na skupinu na TV, pokud tam nebudou děti. Dítě na izolaci nezamykat!!! Má panický strach ze zamčené místnosti !!! Je rozumné a bude v klidu dodržovat léčebný režim!!!“

Zároveň nevidím důvod, proč by dětem umístěným na izolaci měla být odpírána možnost mít u sebe své osobní věci. I v případě umístění dětí do oddělené místnosti (viz výše) zákon stanoví, že děti u sebe mohou mít předměty pro volnočasové nebo vzdělávací aktivity.¹⁵ Tím spíše by měly mít tuto možnost zachovánu i děti, které jsou umístěny na zdravotní izolaci z důvodu svého onemocnění.

Opatření:

- 4) **Nezamykat děti na zdravotní izolaci; zajistit, aby vždy měly možnost přivolat v případě potřeby sloužícího pracovníka (průběžně).**
- 5) **Umožnit dětem, aby mohly mít na zdravotní izolaci své osobní věci (bezodkladně).**

2.3 Nutnost pobytu dětí na zdravotní izolaci

Z dokumentace dětí vyplývá, že děti jsou na zdravotní izolaci umístovány i v případě běžných mírných onemocnění.

Zápis ze dne 14. 1. 2018: *Dítě E. je nasydlé, není mu dobře, ale zcela ho děsí představa být někde na izolaci a tvrdí, že je v pořádku. V tělocvičně si zahrálo pouze stolní tenis, běhat nechtělo, což souvisí s nasydnutím.*

Domnívám se, že není nutné, aby dítě z důvodu mírného onemocnění, jako je např. nachlazení nebo rýma, muselo být vyčleňováno z kolektivu. Děti samy evidentně vnímají pobyt na zdravotní izolaci negativně, k čemuž však zřejmě přispívá i nemožnost mít u sebe své osobní věci. Nevidím přitom důvod, proč by dítě nemohlo nemoc „vyležet“ ve svém pokoji. Případný pobyt na zdravotní izolaci lze realizovat v nezbytně nutných případech (např. při důvodném podezření na závažné infekční onemocnění).

Opatření:

- 6) **Zvažovat nutnost umístování dětí na zdravotní izolaci (průběžně).**

3. Rodinné skupiny

Děti v zařízení jsou rozděleny do celkem 6 rodinných skupin. Jednotlivé rodinné skupiny se nacházejí v ubytovací části budovy; na 3 patrech jsou vždy zrcadlově 2 rodinné skupiny, které jsou od sebe odděleny chodbou. Pro vstup do skupiny je nutné zazvonit na zvonek a vyčkat na otevření od osob, které se nacházejí uvnitř. Děti se mohou na rodinných skupinách navzájem navštěvovat s vědomím sloužícího personálu.

Vybavení rodinných skupin je velmi obdobné – přes chodbu se vstupuje do obývací/společenské místnosti spojené s malou kuchyní, ve které se realizují společné činnosti na skupině, dále se zde nachází koupelny, toalety a jednotlivé pokoje dětí.

¹⁵ Ustanovení § 22 zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Rodinné skupiny jsou koedukované. Děti tak mají možnost být denně v interakci s vrstevníky opačného pohlaví a realizovat s nimi společné aktivity. Tuto skutečnost **hodnotím pozitivně.**

3.1 Pokoje dětí

Všem dětem by měla být nabízena možnost využít uzamykatelný prostor k bezpečnému uložení svých osobních věcí, nejlépe v jejich pokoji. Tuto možnost nelze nahradit možností úschovy věcí u vychovatelů. Dospívajícím dětem, podle míry jejich vyspělosti a sebeobslužných schopností, by měla být nabízena možnost uzamknutí celého pokoje.¹⁶

3.1.1 Uzamykatelný prostor na pokoji

Děti jsou v pokojích ubytovány po dvou. Pokoje dětí jsou účelně vybaveny nábytkem (postel, stůl se židlí, police, skříně – viz obr. 3, 4). Uzamykatelný prostor dětí pro jejich cennosti představuje vrchní zásuvka od stolku, který má každé dítě na pokoji k dispozici. Děti uzamykatelný prostor využívají, klíče mají u sebe.

Současná podoba uzamykatelného prostoru ovšem zřejmě není pro všechny děti dostačující. Pracovníci Kanceláře měli možnost na jednom pokoji zhlédnout, jak si dítě vytvořilo na šatní skříně improvizovaný „zámek“.¹⁷ Dle sdělení tohoto dítěte není samo, které tak postupuje, obdobné „zámkové“ na skříních si vytvářejí i ostatní děti.

V první řadě musím ocenit, že všechny děti mají možnost využívat bezpečný uzamykatelný prostor přímo na pokoji. Byť by tato možnost měla být ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy standardem, nelze doposud říci, že by tomu tak bylo ve všech zařízeních. Zároveň bych se však přimlouvala za to, aby domov v tomto aspektu více zohledňoval individuální potřeby dětí. Pokud některé z dětí vnímají současnou možnost uzamykatelného prostoru jako nedostačující, doporučovala bych, aby jim domov po domluvě vyšel vstříc a nabídl jim možnost zajištění dalších uzamykatelných prostor.

3.1.2 Uzamykání pokojů

Klíčem od pokojů disponuje pouze personál. Děti si své pokoje běžně zamykat nemohou. V případě, že děti odjíždí např. na víkend a v pokoji nikdo delší dobu není, je jim ze strany personálu nabídnuto, že jim pokoj do doby jejich opětovného příjezdu uzamknou.

Úměrně věku dítěte přitom stoupá i potřeba vyššího soukromí. Zejména starším dětem by proto měla být dle jejich individuálních schopností nabízena možnost uzamknout si svůj pokoj.

16 Zpráva ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. *Veřejný ochránce práv - ombudsman* [on-line]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 13. 6. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf, 2011, odst. 132

17 Dítě pomocí řetězu svázalo úchytky dveří k sobě. Následně na řetěz zavěsilo kladku, čímž vytvořilo improvizovaný „zámek“.

Opatření:

- 7) Umožnit starším dětem v závislosti na jejich individuálních schopnostech uzamykat si pokoj (průběžně).**

3.1.3 Situace v noci

Dle sdělení dětí i personálu dochází někdy během směny nočního asistenta k tomu, že děti musejí spát s otevřenými dveřmi od pokojů. Důvod spočívá v tom, že v noci slouží v domově pouze jeden asistent na celé patro, na kterém se nachází dvě rodinné skupiny. Asistent v noci mezi jednotlivými skupinami přechází. Otevřené dveře od pokojů tak slouží jako „pojistka“ k zabránění případných vzájemných návštěv dětí na pokojích.

Ačkoliv chápu možné obtíže, které jsou spojeny s koedukací rodinných skupin, nedomnívám se, že je vhodným řešením situace vyžadovat od dětí, aby spaly s otevřenými dveřmi. Spaní s otevřenými dveřmi vnímám jako projev nerespektování práva na soukromí dětí. V případě důvodného podezření na nežádoucí aktivity dětí na pokojích je možné, aby personál přistoupil k individuálním kontrolám daných pokojů.

Opatření:

- 8) Nevyžadovat po dětech, aby spaly s otevřenými dveřmi (průběžně).**

3.1.4 Výzdoba pokojů

Podle sdělení dětí ze 4. a 5. rodinné skupiny nemají děti v domově možnost si vylepovat na zeď plakáty či umísťovat obrazy nebo jinou výzdobu. K tomu jim slouží pouze malá nástěnka. Vzhledem k tomu, že pro děti je zařízení jejich domovem, doporučuji, aby jim bylo umožněno si pokoje více individualizovat a vyzdobit dle svého vkusu.



Obr. 3, 4 Pokoj dětí na 4. rodinné skupině

4. Soukromí při hygieně

Děti by měly mít zajištěno soukromí během každodenních hygienických činností,¹⁸ přičemž důležitost této potřeby roste úměrně s přibývajícím věkem dětí. Je tedy nezbytné, aby byly toalety a koupelny uzamykatelné a sprchové kouty obsahovaly prvky zaručující soukromí, např. závěsy nebo matná skla.

Dívky a chlapci mají na rodinných skupinách oddělené koupelny, což vítám. Na rozdíl od toalet nejsou však všechny dveře od koupelen vybaveny uzamykatelnými mechanismy. Dle sdělení vedoucího vychovatele jsou uzamykatelné ty koupelny, které byly přiděleny dívkám, kromě 2. rodinné skupiny, na které je uzamykatelná koupelna chlapců. Dále nám personál sdělil, že absence zámků není vnímána jako překážka, neboť na skupině je vždy přítomen vychovatel a nestává se, že by například chlapci vstupovali do koupelny dívkám. Navzdory tomu, některé z dětí v rozhovoru uvedly, že již zažily situaci, kdy jim do koupelny někdo vstoupil.

Ačkoliv jsou tedy koupelny oddělené a nezpochybňuji, že se děti snaží navzájem ve svém právu na soukromí respektovat, doporučuji, aby byly všechny koupelny vybaveny uzamykatelnými zámkami tak, aby všechny děti měly zajištěnou dostatečnou míru soukromí. Vhodným řešením jsou bezpečnostní otočné zámkové mechanismy, které lze v případě potřeby otevřít i zvenčí (např. pomocí mince). Takové uzamykání je zcela účelné, neboť je zajištěno soukromí, a v případě nežádoucí či mimořádné události se personál bez obtíží dostane k osobě nacházející se na toaletě či v koupelně.

Opatření:

- 9) Opatřit koupelny uzamykatelnými mechanismy (do 3 měsíců).

18 MYŠKOVÁ, Lucie et al. Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče a standardy kvality služeb ambulantních středisek výchovné péče. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2018. ISBN 978-80-7481-223-1 (dále jen „Standard“). Standard 2.22.

Pobyt dítěte v zařízení

5. Adaptační doba

Právo dítěte na respektování soukromého a rodinného života má v zákoně o ústavní a ochranné výchově odraz zejména v právu dítěte na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími osobami blízkými za zákonných podmínek, a to formou korespondence, telefonických hovorů a osobních návštěv.¹⁹ K jeho omezení nemůže dojít opatřením ve výchově, není odměnou za zásluhy dítěte.²⁰ Naproti tomu právo na samostatné vycházky a přijímání návštěv i jiných osob než osob odpovědných za výchovu a osob blízkých v zařízení může být omezeno za podmínek stanovených zákonem.²¹

V zařízení se u všech nově příchozích dětí využívá tzv. adaptační doba. Ve vnitřním řádu není o tomto institutu žádná zmínka, informace o využívání adaptační doby však zmiňoval personál i děti. Délka adaptační doby je dle sdělení personálu stanovena v rozmezí zhruba tři týdny až jeden měsíc, podle toho, jak rychle si dítě na režim v domově zvyká. V průběhu adaptační doby podléhá pobyt dítěte určitým režimovým omezením, nemůže zejména chodit na samostatné vycházky a absolvovat víkendové pobyty u rodiny.

Pracovníci Kanceláře hovořili v průběhu návštěvy s dítětem, které bylo v domově necelý měsíc, přičemž jeho adaptace ještě nebyla u konce. Dítě vědělo, že mu byl stanoven adaptační režim a že z tohoto důvodu nemůže chodit na samostatné vycházky. Nevědělo však už, jak dlouho tento režim ještě potrvá. V dokumentaci dítěte nebylo možné najít o průběhu adaptace žádné záznamy. Obdobně i další děti v rozhovorech uváděly, že v počátcích svého pobytu nevěděly, jak dlouho jejich adaptační doba potrvá, respektive na čem závisí její ukončení.

Jsem si vědoma toho, že adaptační doba je ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy široce využívanou praxí. Zařízení zpravidla argumentují nutností seznámit se s nově příchozím dítětem, projevy jeho chování, interakci s ostatními dětmi a zjistit, jestli je dítě schopno dodržovat pravidla zařízení. Musím však upozornit, že pro tuto praxi neexistuje žádný zákonný podklad. Omezovat dítě s nařízenou s ústavní výchovou v možnosti absolvovat samostatnou vycházku lze pouze prostřednictvím uloženého opatření ve výchově za prokázané porušení povinností vymezených zákonem.²²

19 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. n) zákona o ústavní a ochranné výchově.

20 Blíže viz Zpráva ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. *Veřejný ochránce práv - ombudsman* [on-line]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 13. 6. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf. 2011, část VI., kapitola 6 Kontakt s vnějším světem a s rodinou písm. b) Zvláštní význam kontaktu dítěte s rodinou.

21 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. o) a písm. p) zákona o ústavní a ochranné výchově.

22 Ustanovení § 21 odst. 1 zákona o výkonu ústavní a ochranné výchovy.

Co se týče pobytu dětí mimo zařízení, tak ředitel je sice oprávněn zamítnout žádost o povolení pobytu dítěte mimo zařízení (viz kapitola *Pobyt dítěte mimo zařízení*), pokud však takto učiní pouze s odkazem na pravidla adaptační doby, pak takovýto postup hodnotím jako rozporný se zákonem.

Opatření:

- 10) Neomezovat práva dětí s odkazem na adaptační dobu (průběžně).**

6. Umísťování sourozenců

Sourozenci by měli být do zařízení, v rámci skupin v zařízení a případně i v rámci náhradní rodinné péče umísťováni společně, pokud tomu nebrání skutečně vážné důvody. V případě, že dojde k rozdělení sourozenců, orgán sociálně-právní ochrany dětí a zařízení by měly aktivně činit veškeré kroky k zajištění pravidelného osobního kontaktu.²³ V dětském domově se školou se děti zařazují do jedné rodinné skupiny; výjimečně je možné zařadit je do různých rodinných skupin, zejména z výchovných důvodů.²⁴

V době návštěvy se v zařízení nacházela jedna sourozenecká dvojice – dítě G. a dítě I. Dítě G. bylo umístěno na 1. rodinnou skupinu, dítě I. na 3. rodinnou skupinu. Z rozsudku soudu, kterým bylo dítě I. přemístěno z výchovně-léčebného oddělení ve městě X do běžného režimu dětského domova se školou v Chrudimi, kde se nacházelo dítě G., přitom vyplývá, že jedním z důvodů pro přemístění byl blízký vztah dítěte s jeho sourozencem. Žádám tímto zařízení o sdělení důvodů, pro které nebyli sourozenci společně umístěni na skupinu.

Opatření:

- 11) Sdělit důvody, pro které byli sourozenci umístěni na rozdílnou rodinnou skupinu (spolu s vyjádřením ke zprávě).**

7. Hodnocení dětí

Dítě má právo na to, aby bylo hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat.²⁵

Domov nevyužívá pro hodnocení dětí bodový systém. Děti jsou denně hodnoceny slovně vychovateli na svých rodinných skupinách. Školní i mimoškolní výsledky za celý týden jsou vyhodnocovány na společném setkání dětí, učitelů, vychovatelů, vedoucího vychovatele, zástupce ředitelky a ředitelky, které se koná pravidelně každý týden v pátek.

23 Zpráva ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. *Veřejný ochránce práv - ombudsman* [on-line]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 13. 6. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf. 2011, str. 60.

24 Ustanovení § 4 odst. 4 písm. b) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

25 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. l) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

V případě dlouhodobého pozitivního hodnocení má pak dítě možnost dostat se do tzv. pásma důvěry, ve kterém má možnost čerpat oproti ostatním dětem mnoho výhod.²⁶

8. Ukládání opatření ve výchově

Dětem může být v závislosti na jejich chování uloženo opatření ve výchově (pozitivní i negativní), které musí splňovat zákonem stanovené podmínky.²⁷

8.1 Kumulativní ukládání opatření ve výchově

Dle výpovědí dětí a záznamů v dokumentaci dochází k tomu, že je dětem za jeden prohřešek ukládáno kumulativně několik různých opatření ve výchově. Děti dále shodně vypovídaly, že jsou jim v některých případech opatření ve výchově ukládána pouze v rámci slovního hodnocení jejich chování ze strany vychovatele. K doplnění těchto tvrzení uvádím následující příklady.

Dítěti G. byla dne 29. 10. 2017 uložena celkem 3 opatření ve výchově, z toho dvě se týkala stejné události. Dle záznamů v systému Evix dítě hodilo služebním telefonem o zeď a na matku v telefonu bylo vulgární, po napomenutí vychovatelem bylo vulgární i na něj. Za toto jednání obdrželo dvě různá opatření ve výchově. Za ničení majetku zařízení a za vulgární vyjadřování mu bylo uděleno opatření spočívající v zákazu používání počítače a jiné elektroniky v době od 29. 10. do 8. 11. 2017. Za drzost a vyhrožování fyzickým násilím zákaz sledování televize mimo zpravodajství v tomtéž období. Třetím opatřením byl dítěti uložena zákaz samostatných vycházek rovněž v období od 29. 10. do 8. 11. 2017 za to, že bylo vulgární na sloužícího vychovatele na jiné rodinné skupině.

Dítěti H. byla opatřením ve výchově ze dne 6. 10. 2018 za útěk ze zařízení a krádež kola na útěku odňata možnost účastnit se atraktivních činností či akcí v době od 6. 10. do 21. 10. 2018. Domnívám se, že dítěti byl na tuto dobu zároveň uložen zákaz samostatného trávení volného času mimo zařízení, byť se takové opatření v dokumentaci nenachází. V dokumentaci totiž zároveň není v tomto období žádný záznam o tom, že by dítě absolvovalo samostatnou vycházku; tato činnost se přitom zaznamenává do systému Evix jako tzv. „pohyby dítěte“ (v dokumentaci zároveň není ani žádný záznam o nemoci dítěte, nebo jiné události, která by mu vycházku znemožňovala). Dítě dne 19. 10. ze zařízení opětovně uteklo.

Musím upozornit, že ukládání kumulativních či na sebe navazujících opatření ve výchově má na děti výrazný demotivační charakter. Praxi, kdy je dítěti za jeden prohřešek ukládáno několik opatření ve výchově, tak hodnotím jako nevhodnou.

26 Z vnitřního řádu: Pokud dítě dlouhodobě (3 - 4 týdny) vyniká v plnění povinností a úkolů, dodržuje zásady slušného chování, je nápomocno ostatním, je aktivní a iniciativní při činnostech skupiny, udržuje stanovený pořádek v osobních věcech i v prostorách zařízení, může být kterýmkoliv pedagogickým pracovníkem navrženo do **pásma důvěry**. Tyto děti mají pak přiznáno množství různých výhod (sledování televize, více volných vycházek aj.). V době návštěvy se z celého domova nacházely v pásmu důvěry pouze 4 z celkového počtu přítomných 36 dětí.

27 Ustanovení § 21 zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Co se týče možného ukládání opatření, která jsou dítěti pouze sdělována ústně a nejsou nikde zaznamenána v jeho dokumentaci, tak takovouto praxi považují za nepřipustnou a odporující zákonu. Ke schvalování opatření ve výchově je oprávněn pouze ředitel zařízení,²⁸ dítě má právo se ke svému hodnocení vyjádřit²⁹ a tato opatření jsou součástí osobního spisu dítěte.³⁰

Výjimku lze spatřovat v případě povolování samostatných vycházek, kdy může dojít k tomu, že pedagogický pracovník neudělí dítěti souhlas s vycházkou v konkrétním případě. Bude se jednat zejména o situace, kdy si dítě nesplní školní povinnosti, odmítá si uklidit pokoje apod., nebo pokud vycházku nedovoluje zdravotní stav dítěte. I toto by však mělo být zaznamenáno do dokumentace dítěte spolu s uvedením důvodů pro nepovolení vycházky. Dlouhodobé neumožňování vycházek musí být vždy realizováno pouze prostřednictvím opatření ve výchově.³¹

Opatření:

12) Opatření ve výchově ukládat vždy pouze v souladu se zákonem (bezodkladně).

8.2 Přiměřenost ukládaných opatření ve výchově

V dokumentaci byl nalezen záznam, dle kterého byl dítěti uložen zákaz samostatných vycházek na 3 dny, neboť se dítě při návratu z vycházky opozdilo o 5 minut.

Jsem si vědoma toho, že v zařízení tohoto typu (nejinak je tomu ostatně i v rodině), je nutné nastavit určitá pravidla, která slouží k výchovnému působení na dítě. Dítě by mělo být schopno domluvená pravidla dodržovat a být si vědomo následků jejich porušení. Přesto se však domnívám, že zákaz samostatných vycházek na 3 dny za pětiminutový pozdní příchod je nepřiměřený vzhledem k provinění dítěte.

Opatření:

13) Ukládat přiměřená opatření ve výchově (bezodkladně).

8.3 Ukládání opatření ve výchově za kouření

Děti v zařízení musí striktně dodržovat zákaz kouření. Porušení tohoto zákazu je důvodem pro udělení opatření ve výchově. Opatření ve výchově dle sdělení dětí personál ukládá i v případě, kdy je dítě přistihnuto při kouření na volné vycházce.

28 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. j) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

29 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. l) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

30 Ustanovení § 21 odst. 5 zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

31 Standardy péče o ohrožené děti a jejich rodiny. Poznátky ze systematických návštěv veřejného ochránce práv. *Veřejný ochránce práv - ombudsman* [on-line]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 13. 6. 2019]. Dostupné

z:https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Ustavni_vychova/Standardy_pece_o_ohrozene_deti_WEB.pdf, 2013, str. 17.

Nehodlám v tomto případě nikterak kritizovat praxi postihu dětí mladších 18 let za kouření (u starších v případě, že tak činí v prostorech, kde není kouření povoleno).³² Domnívám se však, že by zařízení mělo reflektovat skutečnost, že velká část dětí přichází do zařízení s více či méně rozvinutou závislostí na nikotinu. Pouhým ukládáním restrikcí, aniž by se nějakým dalším způsobem pracovalo se závislostí dítěte, nelze dle mého dosáhnout pozitivních výsledků.

Výše uvedené lze ilustrovat na případu dítěte F. Dítě pobývá v zařízení již několik let. V jeho spisové dokumentaci se od počátku pobytu v zařízení objevují časté zápisy o kouření v prostorách zařízení, útěcích (ze kterých se po krátké časové prodlevě vrací nazpět samo), agresivitě vůči personálu a ostatním dětem a ničení majetku domova.³³

Na základě záznamů v dokumentaci dítěte se domnívám, že útky a agresivita byly minimálně v některých případech do značné míry způsobené tenzí, která se u dítěte objevila z důvodu neuspokojené závislosti na nikotinu, což ostatně vyplývá i z vyjádření personálu.³⁴

Netvrdím tímto, že zařízení není k uložení opatření ve výchově za kouření oprávněno, či že by snad mělo děti v kouření podporovat. Domnívám se však, že je nutné těmto dětem zároveň poskytnout odbornou pomoc a při případném odvykání jim podat pomocnou ruku především prostřednictvím pozitivní motivace. Ignorance skutečnosti, že je dítě vedeno k jednání svou závislostí na návykových látkách, může vést k opakovaným a neúčinným restrikcím a v krajním případě rovněž k ohrožení života či zdraví dítěte.

Opatření:

14) Systematicky pracovat se závislostí dětí na nikotinu (průběžně).

32 Ustanovení § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek (dále jen „zákon o ochraně zdraví“), stanoví zákaz kouření ve školách a školských zařízeních.

33 Viz záznamy v dokumentaci dítěte:

30. 1. 2017 Dítě bylo odpoledne v nepohodě, do společných aktivit se nezapojovalo. Snažilo se utéct, ale vychovatel mu v útěku zabránil. Poté bylo velmi vulgární, agresivní, mlátilo pěstmi do okna. **Večer se zavřelo s děvčaty na toaletě, kde kouřilo cigaretu.** Nakonec se mu podařilo v 19:30 utéct skokem z okna v 1. patře. O jeho útěku byla informována Policie ČR. Dítě se však vrátilo samo ve 22 hodin.

22. 1. 2019 Dítě **při společné vycházce nevydrželo abstrák a zakouřilo si**, štválo ho, že jsem ho nepustila na záchod když jsme byli venku a cigaretu si zapálilo přede mnou, požádala jsem ho aby cigaretu zahodilo, ale odvětilo že za trest, který bude následovat jsou - dva šluky málo - a kouřilo dál, po návratu splnilo co mělo, nicméně u všeho mělo tisíc komentářů a nadávalo kde mohlo, původně jsem chtěla dát OV na vycházky ale musela bych nastavovat OV původní a bylo by tak bez vycházek do 4.2., udělila jsem tedy 10 dní zákaz na TV.

26. 3. 2019 Dítě bylo dnes předáno ze školy rozladěné, následně si šlo kreslit s děvčaty do pokoje, poslouchalo muziku. **Při večeři tenzní, agresivní, vyvolávající konflikt.** Na skupině křičelo, že má nervy, bylo vzteklé, nechtělo se mnou mluvit. Následně odešlo do koupelny do sprchy. Po chvíli se vrátilo, samo mi již v klidu oznámilo, že **si na wc zapálilo cigaretu.** Odevzdalo zapalovač, šlo se osprchovat. **Následně se zapojilo do chodu skupiny zcela běžným způsobem. Do večera klidné.**

34 Viz zpráva etopeda ze dne 23. 12. 2016: „Během posledních dvou měsíců devětkrát uteklo ze zařízení. Vždy se jedná o několikahodinový útěk, vrací se samo. Motivací je potřeba kouřit, určitá forma upoutání pozornosti.“ Záznamy v PROD ze dne 31. 1. 2019: „V jednom případě, když mu byla odebrána cigareta, dokáže být velice agresivní, zdemolovalo část zařízení bytu, uchýlilo se k výhrůžkám k dospělým.“

8.4 Snižování kapesného

Dětem a nezaopatřeným osobám, kterým se poskytuje plné přímé zaopatření, náleží kapesné.³⁵ Jeho výše je stanovena nařízením vlády.³⁶ Za prokázané porušení povinností vymezených zákonem **může být dítěti sníženo kapesné v rozsahu stanoveném zákonem.**³⁷ Podle zákona se kapesné snižuje prostřednictvím opatření ve výchově.

V opatření ve výchově by mělo být písemně zdůvodněno krácení kapesného a dítě by mělo mít možnost s tímto rozhodnutím vyjádřit případný nesouhlas. Pokud dítě s uloženým opatřením nesouhlasí a uvede své námitky, je třeba se s nimi vypořádat, dítěti vše vysvětlit a zaznamenat.³⁸

Účinností zákona č. 333/2012 Sb. bylo původní ustanovení § 31 odst. 1 zákona o ústavní výchově změněno tak, že přiznává dítěti nárok na kapesné, jehož výši stanoví vláda nařízením.³⁹ Původní ustanovení o tom, že dítě má nárok minimálně na dvě třetiny zákonem vymezeného kapesného, vykládané tak, že je možné kapesné opatřením ve výchově snížit o jednu třetinu, bylo ze zákona vypuštěno. **Je tedy zřejmé, že zákon o ústavní výchově odkazuje s účinností od 1. listopadu 2012 v § 21 odst. 1 písm. b) a v odst. 3 písm. c) na neexistující právní úpravu.**

Podle záznamů z dokumentace i z rozhovoru s personálem vyplynulo, že v zařízení dochází, byť nepříliš často, ke snižování kapesného. V jednom případě vychovatel uvedl, že kapesné dětem snížil bez udělení opatření ve výchově. Den před vyplácením kapesného a zároveň před odjezdem na víkendový pobyt se některé z dětí na skupině „potetovaly“, tj. vytvořily si s vlastní „tetováním“ za pomoci inkoustu. Vychovatel jejich jednání vyhodnotil za natolik závažné, že jim při následné výplatě kapesného z něj část strhnul, aniž by situaci s někým dalším konzultoval. Dle svých slov dětem přitom nechal dětem takovou část peněz, aby mohly odjet na víkendový pobyt. Podle sdělení jednoho z vychovatelů došlo v minulosti k tomu, že snížil dětem kapesné bez udělení opatření ve výchově.

Podle zákona se kapesné snižuje prostřednictvím opatření ve výchově. Zákon však současně odkazuje na neexistující právní úpravu, protože **rozsah opatření musí být upraven přímo zákonem o ústavní výchově.** Z toho plyne závěr, že toto opatření ve výchově za stávající podoby zákona o ústavní výchově nelze ukládat.

35 Ustanovení § 31 odst. 1 zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

36 Nařízení vlády č. 460/2013 Sb., o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

37 Ustanovení § 21 odst. 1 písm. b) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

38 Zpráva ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. *Veřejný ochránce práv - ombudsman* [on-line]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 13. 6. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf, 2011, s. 114.

39 Zákon č. 333/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Snižování kapesného není pro děti dostatečně předvídatelné, nyní je navíc nezákonné. V nejzazším případě otevírá prostor i potenciální svévoli. Jsem si vědoma výchovné funkce tohoto nástroje, ale jsem přesvědčena, že chování dětí lze korigovat i jinými způsoby. Doporučuji zařízení neukládat opatření ve výchově podle ustanovení § 21 odst. 1 písm. b) a ustanovení § 21 odst. 3 písm. c) zákona o ústavní výchově, a to do doby, než to obecně závazný právní předpis bude umožňovat.

Opatření:

- 15) Nesnižovat kapesné do doby, než to bude obecně závazný předpis umožňovat (bezodkladně).**

9. Stížnosti

Dítě má právo obracet se se žádostmi a návrhy na ředitele a pedagogické pracovníky zařízení a požadovat, aby podání adresována příslušným státním orgánům, orgánům územní samosprávy a právníkům a fyzickým osobám, jsou-li pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany dětí, byla ze zařízení odeslána v následující pracovní den po jejich odevzdání pracovníkům zařízení, a to bez kontroly jejich obsahu. Tyto žádosti, stížnosti, návrhy a podání je zařízení povinno evidovat.⁴⁰ Ochránce doporučuje zpřístupnit na nástěnkách ústavu kontakty alespoň na dozorového státního zástupce, Českou školní inspekci, Kancelář veřejného ochránce práv, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a příslušný orgán sociálně-právní ochrany dítěte s upozorněním, že na tyto instituce se umístěné dítě může obracet se svými stížnostmi, aniž by obsah podání někdo z ústavu kontroloval.

V zařízení nebyly nikde zveřejněny kontakty na žádnou z výše uvedených institucí. Doporučuji tyto informace zveřejnit dětem na přístupném místě.

Z rozhovoru s dětmi dále vyplynulo, že jsou si vědomy toho, že mohou své stížnosti či připomínky vznášet na komunitě, či se s nimi obracet na klíčového pracovníka, což i dělají. Nebyly si však již jisté, jakým způsobem a na koho dalšího by se mohly obrátit se svými problémy. Schránka důvěry, která je v zařízení nainstalována, se prakticky nevyužívá. Doporučuji děti více informovat o tom, jakým způsobem a na koho se mohou se svými stížnostmi obracet.

Opatření:

- 16) Zveřejnit na přístupném místě informace o institucích, ke kterým mohou děti podat stížnost, včetně kontaktů na tyto instituce (do 1 měsíce).**

40 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. i) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

10. Pobyt dítěte mimo zařízení

Ředitel je oprávněn rozhodnout o povolení, nebo zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení.⁴¹

10.1 Zamítnutí žádosti o povolení pobytu dětí mimo zařízení

Ve spisové dokumentaci dětí nebyla nalezena žádná zamítavá rozhodnutí o pobytu dětí mimo zařízení. Sociální pracovnice při rozhovoru uvedla, že v případech, kdy není žádostem o dovolenku vyhověno, o tomto výsledku žadatele bez dalšího vyrozumívá telefonicky a informuje dané dítě. Tento postup hodnotím jako rozporný s právní úpravou, neboť o zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení má rozhodovat ředitel zařízení v oblasti státní správy,⁴² tedy v řízení o žádosti ve smyslu § 44 a násl. správního řádu.⁴³ Takovému rozhodnutí přitom vždy musí předcházet vyjádření OSPOD, obsahující souhlasné či nesouhlasné stanovisko k požadovanému povolení pobytu dítěte mimo zařízení.⁴⁴ V situaci, kdy ředitelka zařízení nevydává žádné zamítavé rozhodnutí, neexistuje možnost, jak se proti zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení procesně bránit.⁴⁵ Není také možné zpětně přezkoumat, z jakého důvodu byly žádosti zamítnuty, a může tak vznikat riziko svévole v rozhodování o záležitostech dítěte a jeho blízkých.

Opatření:

- 17) V případech zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení vydávat rozhodnutí ve správním řízení (průběžně).**

11. Právo dítěte rozhodovat o sobě

Nedílnou součástí osobnosti dítěte je i právo rozhodovat o svém vlastním vzhledu.

Pracovníci Kanceláře nezjistili, že by děti byly omezovány ve volbě svého oděvu, účesu či líčení. Z dokumentace a rozhovorů s dětmi a personálem však vyplynulo, že v domově platí zákaz půjčování oblečení. V komunitních pravidlech domova je toto pravidlo uvedeno jako „*Neměň hadry*“. Ředitelka v rozhovoru uvedla, že důvodem pro toto pravidlo je obava z přenosu vši nebo svrabu mezi dětmi. Zakázáno je však i půjčování dalších věcí, nikoliv pouze oděvu. Dětem za toto jednání hrozí následný postih, což vyplývá jednak

41 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. a) ve spojení s § 24 odst. 3 písm. e) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

42 Ustanovení § 24 odst. 3 písm. e) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

43 Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

44 Ustanovení § 29 odst. 6 písm. e) zákona č. 359/199 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

45 Proti zamítavému rozhodnutí existuje možnost odvolání podle § 81 a násl. správního řádu.

z dokumentace,⁴⁶ jednak z výpovědí dětí, které uvedly, že za půjčování věcí se ukládá zákaz samostatných vycházek na 1-2 dny.

Doporučuji, aby děti nebyly za to, že si mezi sebou půjčují věci, trestány a zároveň jim v tomto jednání personál nezabraňoval. Věci, které patří dětem, jsou jejich vlastnictvím. Vlastník může se svou věcí nakládat libovolně v mezích právního řádu, tj. věc může zničit, darovat apod.⁴⁷ Chápu snahu zařízení vést děti k tomu, aby si věcí vážily a nebraly je jako samozřejmost. Nesměřuji tímto svým doporučením rozhodně k tomu, aby děti své věci svévolně ničily. Domnívám se však, že je vhodnější, pokud jsou děti vedeny k tomu, aby nesly za své věci a za své jednání odpovědnost. Půjčování věcí samo o sobě, ať už se jedná o oblečení nebo cokoli jiného, nevnímám jako jednání, které by bylo škodlivé a za které by děti měly být jakýmkoliv způsobem trestány. Jinak je tomu samozřejmě v případě, kdy si děti vypůjčují věci bez dovolení, nevrací je či je úmyslně ničí; v tomto případě je namíste využít některý ze zákonem předvídaných nástrojů za účelem výchovného působení na dítě. Pozornost je nutno věnovat i případům nuceného vypůjčení (například v případě šikany), kdy je dítě donuceno k tomu, aby věc půjčilo a zároveň předstíralo, že s tím souhlasí, byť věc doopravdy půjčit nechce. Tyto případy musí odhalit zaměstnanci zařízení, kteří s dětmi pracují, znají je a měli by být schopni případné nastalé situace efektivně řešit. Není však možné přistupovat k „preventivnímu“ neodůvodněnému plošnému opatření, s jehož využíváním se nemohu ztotožnit.

Opatření:

18) Nebránit dětem v půjčování věcí (bezodkladně).

12. Stravování

Zaměstnanci zařízení mohou zajišťovat stravování za pomoci dětí obdobně jako v rodině, zejména snídaně, svačiny, celodenní stravování o víkendech, v době svátků apod. s tím, že současně mohou provádět nákup potravin.⁴⁸

Kromě snídaní, které probíhají na jednotlivých rodinných skupinách, se všechny děti stravují společně v jídelně, která se nachází v přízemí budovy školy. Samostatně si děti připravují stravu pouze v tzv. neodjezdové víkendy (viz výše). Sloužící vychovatelé na jednotlivých rodinných skupinách se dopředu domluví s dětmi na jídelníčku a poté s jejich pomocí nakoupí a uvaří (jedná se o snídaně, svačiny a večeře; obědy se opětovně podávají v jídelně).

46 V dokumentaci dítěte F. byl zápis ze dne 06. 12. 2018: „Dítě dneska v první polovině dne na výchově brečící. Půjčilo MP3 přehrávač na 2. skupinu, i když ví, že půjčování je zakázané. Za což vědělo, že bude následovat potrestání.“

47 Ustanovení § 1012 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

48 Viz § 2 odst. 2 vyhlášky, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Doporučuji zařízení zvážit, zda nerozšíří praxi, kdy si děti samostatně vaří, z jednoho víkendu v měsíci i na ostatní víkendy, potažmo i na ostatní dny v týdnu, kdy si děti mohou samostatně připravovat alespoň večeře. Dětem se tímto podstatně rozšíří možnost podílet se na výběru a přípravě každodenní stravy, což je jednou z žádoucích příprav na budoucí samostatný život po odchodu ze zařízení. Děti tak částečně přejímají odpovědnost za své denní povinnosti, jsou stavěny před nutnost volby a rozhodování v každodenních záležitostech a osvojují si potřebné životní dovednosti. Takový postup pak standardy doporučují jako dobrou praxi.⁴⁹

Zapojováním dětí do přípravy stravy se zároveň stravování přenesse více přímo na rodinné skupiny. Společné stravování na rodinných skupinách přispívá k tomu, že domov připomíná běžnou domácnost více než ústavní zařízení. Usedání rodiny ke společnému jídlu je často nejenom společenským rituálem v rodinách, ale i stabilizačním prvkem pro dítě (může zde zároveň docházet k utužování rodinných skupin). Doporučuji, aby v případě, kdy by si děti nevládaly přes školní týden připravovat z časových důvodů samostatně večeře, byly tyto alespoň podávány na jednotlivých rodinných skupinách.

V návaznosti na přenesení stravování dětí na rodinné skupiny ve větší míře zároveň doporučuji dovybavit kuchyně na jednotlivých rodinných skupinách lednicemi a případně mikrovlnnými troubami, tak aby je děti mohly co nejvíce využívat (i pro případnou přípravu vlastní individuální stravy).

Opatření:

- 19) Podporovat děti v samostatné přípravě jídel; přenést stravování v co největší míře přímo na jednotlivé rodinné skupiny (do 3 měsíců).**

13. Organizace aktivit v zařízení

Děti v zařízení mají právo na rozvíjení svých tělesných, duševních a citových schopností a sociálních dovedností.⁵⁰

Režim dne v zařízení se vyznačuje vysokou strukturací a naplněností času dětí. Domov zajišťuje dětem množství různých aktivit, děti se mohou zúčastňovat i kroužků mimo zařízení, což oceňuji. Ačkoliv chápu snahu personálu vyplnit dětem volný čas a zajistit, aby ho trávily aktivně a nevěnovaly se případným nevhodným činnostem, tak se domnívám, že vysoká strukturovanost dne je na úkor volného času dětí. Zejména o víkendech, kdy převládají skupinové aktivity, se domnívám, že by měl být dětem dán větší prostor k individuálním činnostem dle jejich vlastních preferencí.

Velká část z aktivit, které se v zařízení realizují, jsou navíc aktivity sportovního rázu. Tyto ovšem nemusí dětem, které nejsou primárně sportovně zaměřené, vyhovovat. Některé

49 Standardy 2.28 a 2.29.

50 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. b) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

z dívek v rozhovoru uvedly, že se nerady účastní sportovních aktivit, vzhledem k tomu, že jsou pro ně však povinné, tak nemají na výběr.

Doporučuji, aby zařízení citlivě vyvažovalo mezi sportovními a jinými aktivitami, případně dávalo dětem na výběr mezi různými aktivitami. Zejména v případech, kdy ví, že děti preferují jiné než sportovní aktivity, se jim snažit nabízet i jiné alternativy.

Co se týče zapojování do běžných činností na domácnostech, tak oceňuji, že si děti na svých rodinných skupinách samostatně perou.

14. Samostatné vycházky

Dítě s nařízenou ústavní výchovou starší 7 let věku má právo opustit zařízení za účelem samostatné vycházky, pokud nedošlo k zákazu nebo k omezení trávení volného času mimo zařízení v rámci opatření ve výchově.⁵¹ Vycházky by dětem měly být umožňovány v zásadě každodenně.

Vnitřní řád domova stanoví, že časové rozpětí vycházky určuje vychovatel dle organizace dne. Děti i personál shodně vypovídaly, že pro samostatnou vycházku je vymezeno zpravidla 30 minut denně; půldenní nebo celodenní vycházku mohou děti absolvovat se souhlasem zástupce ředitele, nebo vedoucího vychovatele. Výjimku tvoří děti, které se nacházejí v pásmu důvěry (viz výše), ty si mohou s vychovatelem domluvit delší vycházku, navíc mají dle vnitřního řádu možnost čerpat o víkendu jednu půldenní vycházku mimo obec Chrudim. Časy vycházek jsou stanoveny zvlášť pro chlapce a zvlášť pro dívky. Personál v této věci sdělil, že oddělené časy vycházek byly stanoveny na základě incidentů (jednalo se prokazatelně minimálně o jeden), kdy se spolu děti v průběhu vycházek sexuálně stýkaly.

Zařízení se nachází na okraji města Chrudim; cesta do centra trvá pěšky přibližně 30 minut. V blízkosti domova se nenachází téměř žádná ze služeb běžné občanské vybavenosti. Vyměřených 30 minut, kdy dodržení stanoveného času návratu je ze strany personálu pečlivě dozorováno,⁵² tak s ohledem na lokaci zařízení nemusí být dle mého vždy dostatečných. Podle sdělení personálu občas některé z dětí možnost samostatné vycházky nevyužije. Domnívám se, že jedním z důvodů, proč děti občas nechtějí na vycházku, je její krátký časový interval, kdy dítě prakticky nemá ani možnost kamkoliv v okolí dojít. Doporučuji, aby zařízení i s ohledem na informace uvedené v předchozí kapitole zvažilo možnost prodloužení či větší četnost individuálních vycházek.

51 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. p) zákona o ústavní výchově.

52 Příchody a odchody dětí zaznamenává pověřený pracovník do tzv. knihy vycházek.

15. Kontakt s vnějším světem

Dítě má právo na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími blízkými osobami, a to formou korespondence, telefonických hovorů a osobních návštěv.⁵³

15.1 Užívání mobilních telefonů

Používání mobilních telefonů je v zařízení omezeno. Přístup k mobilnímu telefonu mají děti každý den pouze v době od 19:00 do 20:00 hod. Mobilní telefony dále dostávají v případech samostatných vycházek nebo víkendového odjezdu. Ve zbytku času mají telefon uložen u personálu a nemají k němu přístup. Výjimku tvoří děti, které se nacházejí v tzv. pásmu důvěry (viz výše). Dětem v pásmu důvěry je tak mobilní telefon vydáván hned po skončení školy, zpět jej musí odevzdávat až při večerce (mobilní telefon nemohou dle vnitřního řádu používat v jídelně, na komunitě, při přípravě na vyučování a při organizovaných činnostech).

Domnívám se, že není žádný důvod pro nastavení takto restriktivního režimu. Ředitel zařízení je oprávněn převzít do dočasné úschovy předmět, který ohrožuje výchovu, zdraví či bezpečnost dítěte.⁵⁴ Mobilní telefon může však jen stěží představovat takovýto předmět u všech dětí. Dětem by měl být přístup k mobilním telefonům umožněn prakticky neomezeně vyjma doby nočního klidu, společných aktivit, přípravy na vyučování apod. **Omezení na jednu hodinu denně, nadto pokud se jedná o plošnou praxi, považují za nepřipustné.**

Opatření:

- 20) Umožňovat dětem, aby měly v zásadě neomezený přístup k mobilním telefonům vyjma odůvodněných případů - vyučování, noční klid, společné aktivity apod. (průběžně).**

15.2 Přístup k internetu

Děti by měly mít přístup na internet, protože představuje levný komunikační prostředek a případně také jediný nástroj diskrétního kontaktování někoho vně instituce, například za účelem podání stížnosti. Z výchovných důvodů je přitom možné, že zařízení znemožní přístup na některé stránky.⁵⁵

Na jednotlivých rodinných skupinách mají děti k dispozici jeden stolní počítač, který děti využívají na přípravu do školy, případně na své volnočasové aktivity.⁵⁶ Na skupinách je

53 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. n) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

54 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. g) zákona o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

55 Zpráva ze systematických návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy. *Veřejný ochránce práv - ombudsman* [on-line]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 13. 6. 2019]. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2012/2012_skolska-zarizeni.pdf, odst. 171 a 172.

56 Děti mohou využívat počítač v době mezi 19:00 a 20:00 hod., tj. ve stejnou dobu, jako mají k dispozici mobilní telefony.

rovněž možno připojit se k internetu prostřednictvím sítě Wi-Fi. Na některých rodinných skupinách však Wi-Fi není funkční, na jiných děti neznají heslo, a nemohou ji tak využívat. Dle sdělení některých pracovníků jsou děti v přístupu na Wi-Fi síť omezovány záměrně z obavy z možné schopnosti dětí dostat se na interní server k důvěrným údajům, kterými domov disponuje.

Domnívám se, že tato obava není opodstatněná. Nevidím důvod, proč by přístup na internet prostřednictvím Wi-Fi sítě neměl být dětem povolen. Bezplatné internetové připojení představuje nejjednodušší prostředek pro kontakt dětí s okolním světem, především s rodiči, sourozenci a ostatními příbuznými. Připojení dětí na Wi-Fi prostřednictvím jejich elektroniky, tj. zejména notebooky a mobilními telefony, představuje možnost realizace rychlého a bezplatného kontaktu s rodinou či kamarády, bez omezení dobou na společném počítači.

Opatření:

- 21) Zpřístupnit dětem internetové připojení prostřednictvím Wi-Fi sítě (bezodkladně).**

Zastupování dítěte

16. Souhlas s poskytováním zdravotních služeb

V dokumentaci dětí byl nalezen dokument nazvaný *Plná moc*. Tímto dokumentem zmocňují zákonní zástupci dítěte ředitelku zařízení k zastoupení dítěte v případě, že:

„jde o zajištění neodkladné zdravotní služby - lékařské péče k zajištění způsobilosti při obtížích dítěte, které jsou nezbytné k záchraně života, nebo zamezení vážného poškození zdraví, nebo by mohly mít vliv na jeho bezpečnost v průběhu vzdělávání“.

Zákonní zástupci dále podepisují dokument s názvem *„Prohlášení zákonného zástupce dítěte xy“*, ve kterém odsouhlasují souhlas s těmito úkony:

1. *„Souhlasím s preventivní zubní prohlídkou 1x za pololetí školního roku s případným zubním lékařským ošetřením.*
2. *Souhlasím s nutným lékařským ošetřením v případě náhlého ošetření nebo úrazu mého dítěte popř. s neodkladným chirurgickým zákrokem a hospitalizací v nemocnici, nebo léčebně, je-li navrženo ošetřujícím lékařem.*
3. *Souhlasím s gynekologickými prohlídkami své dcery.“*

Dotyčná plná moc i souhlas udělený v rámci prohlášení zákonného zástupce jsou v intencích výše uvedeného neplatné. Zdravotní služby je možné dítěti poskytnout bez souhlasu zákonného zástupce pouze v případech, kdy tak stanoví zákon.⁵⁷ Ředitel školského zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy je tak oprávněn rozhodnout o poskytnutí zdravotních služeb dítěti umístěnému v zařízení například v případech, kdy hrozí nebezpečí z prodlení a nelze bez zbytečného odkladu získat vyjádření zákonného zástupce.⁵⁸ V ostatních případech se vyžaduje souhlas zákonného zástupce udělený poté, co jej zdravotnický personál řádně poučí o okolnostech a rizicích daného úkonu (tzv. informovaný souhlas). Ten nelze udělit ani předem při nástupu dítěte do zařízení, ani v době po poskytnutí zdravotních služeb. Předem formulované souhlasy tedy nejsou platné.⁵⁹ V případech, kdy je udělení souhlasu přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající věku dítěte, postačí pro zahájení poskytování zdravotních služeb souhlas samotného dítěte.⁶⁰

Obdobné platí i pro souhlas s hospitalizací dítěte v psychiatrické léčebně. Sám vnitřní řád domova stanoví, že pro hospitalizaci dítěte v dětské psychiatrické léčebně je zapotřebí

57 Viz ustanovení § 35 odst. 3, § 38 odst. 4 a 5, § 42 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zdravotních službách“).

58 Situace, kdy řediteli školského zařízení náleží práva a povinnosti zákonného zástupce při poskytování zdravotní péče dítěti umístěnému v zařízení jsou uvedeny v ustanovení § 42 zákona o zdravotních službách.

59 Ustanovení § 34 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

60 Ustanovení § 35 odst. 1 zákona o zdravotních službách.

souhlas zákonného zástupce. V dokumentaci dítěte F. byl nalezen záznam komunikace matky dítěte s personálem domova. Matka dítěte se v něm prostřednictvím sociální pracovnice vězení, ve kterém se nachází, dotazuje, z jakého důvodu se její dítě nachází v dětské psychiatrické nemocnici. Z tohoto záznamu vyplývá, že matka o hospitalizaci svého dítěte nebyla informována (a logicky s ní tedy ani neudělila souhlas). Vzhledem k tomu, že se matka nacházela ve výkonu trestu odnětí svobody, a zařízení tedy mělo informace o tom, kde se nachází, neměl být pro personál problém si souhlas od rodiče vyžádat.

Opatření:

22) Nevyžadovat předem formulované souhlasy s poskytnutím zdravotních služeb (průběžně).

23) Při potřebě zajištění zdravotních služeb dítěti postupovat podle zákona o zdravotních službách (průběžně).

16.1 Souhlas s testováním na návykové látky

Dokument „Prohlášení zákonného zástupce“ obsahuje i souhlas s možností orientačního testování na přítomnost návykových látek v organismu dítěte, existuje-li důvodné podezření na požití návykové látky a možného ohrožení jeho zdraví. Dle sdělení ředitelky zařízení v současnosti probíhá testování dítěte tak, že ředitelka jeho provedení nařídí a samotné testování realizuje policie nebo poskytovatel zdravotních služeb, což hodnotím jako správný postup v souladu se současnou právní úpravou. Domnívám se však, že souhlas zákonných zástupců s jeho provedením je vyžadován nadbytečně. I přes jeho případné neudělení je totiž ředitelka zařízení ze zákona oprávněna testování dítěte nařídit⁶¹ a požádat poskytovatele zdravotních služeb o jeho provedení,⁶² jak již ostatně činí v současnosti. Případný souhlas zákonného zástupce v žádném případě neopravňuje personál k tomu, aby testy prováděl sám přímo v domově. Doporučuji zvážit, zda je nutné vyžadovat tento souhlas i do budoucna.

61 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. n) zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy.

62 Ustanovení § 38 odst. 2 zákona o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy; ustanovení § 22 zákona o ochraně zdraví.

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	<ul style="list-style-type: none">• Odstranit kamerový systém z prostor domova (opatření č. 1)• Informovat personál a děti o přítomnosti kamer v zařízení (opatření č. 2)• K využívání oddělené místnosti přistupovat pouze v souladu se zákonem (opatření č. 3)• Umožnit dětem, aby mohly mít na zdravotní izolaci své osobní věci (opatření č. 5)• Sdělit důvody, pro které byli sourozenci umístěni na rozdílnou rodinnou skupinu (opatření č. 11)• Opatření ve výchově ukládat vždy pouze v souladu se zákonem (opatření č. 12)• Ukládat přiměřená opatření ve výchově (opatření č. 13)• Nesnižovat kapesné do doby, než to bude obecně závazný předpis umožňovat (opatření č. 15)• Nebránit dětem v půjčování věcí (opatření č. 18)• Zpřístupnit dětem internetové připojení prostřednictvím Wi-Fi sítě (opatření č. 21)
Do 1 měsíce	<ul style="list-style-type: none">• Zveřejnit na přístupném místě informace o institucích, ke kterým mohou děti podat stížnost, včetně kontaktů na tyto instituce (opatření č. 16)
Do 3 měsíců	<ul style="list-style-type: none">• Opatřit koupelny uzamykatelnými mechanismy (opatření č. 9)• Podporovat děti v samostatné přípravě jídel; přenést stravování v co největší míře přímo na jednotlivé rodinné skupiny (opatření č. 19)
Průběžně	<ul style="list-style-type: none">• Nezamykat děti na zdravotní izolaci; zajistit, aby vždy měly možnost přivolat v případě potřeby sloužícího pracovníka (opatření č. 4)• Zvažovat nutnost umístování dětí na zdravotní izolaci (opatření č. 6)• Umožnit starším dětem v závislosti na jejich individuálních schopnostech uzamykat si pokoj (opatření č. 7)



- Nevyžadovat po dětech, aby spaly s otevřenými dveřmi (opatření č. 8)
- Neomezovat práva dětí s odkazem na adaptační dobu (opatření č. 10)
- Systematicky pracovat se závislostí dětí na nikotinu (opatření č. 14)
- V případech zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení vydávat rozhodnutí ve správním řízení (opatření č. 17)
- Umožňovat dětem, aby měly v zásadě neomezený přístup k mobilním telefonům vyjma odůvodněných případů - vyučování, noční klid, společné aktivity apod. (opatření č. 20)
- Nevyžadovat předem formulované souhlasy s poskytnutím zdravotních služeb (opatření č. 22)
- Při potřebě zajištění zdravotních služeb dítěti postupovat podle zákona o zdravotních službách (opatření č. 23)